

# ERILAISTUVA PÄÄKAUPUNKISEUTU

## Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012

### TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

Tutkimusraportissa tarkastelemme asuinalueiden välisten erojen kehitystä pääkaupunkiseudulla vuosina 2002–2012. Keskeisinä tutkimuskysymyksinä on selvittää, miten alueellinen eriytyminen on pääkaupunkiseudulla kehittynyt ja ovatko kaikki alueet kehittyneet samaan suuntaan. Minkälaisia eroja Espoon, Helsingin ja Vantaan asuinalueiden nykytilassa ja kehityksessä on havaittavissa, ja mikä näitä eroja selittää?

Tarkastelu kohdistuu väestön koulutus- ja tulotasossa, työttömyysasteessa sekä vieraskielisten osuudessa tapahtuneisiin muutoksiin. Lisäksi testaamme joitakin syrjäytymisen riskiä tarkemmin mittaavia muuttujia ja pohdimme, missä määrin nykyinen eriytymiskehitys yhdistyy huono-osaisuuden alueelliseen kasautumiseen ja miten tätä ilmiötä voisi aluetilastoissa tarkemmin mitata ja seurata.

Tulokset osoittavat seudun alueellisen eriytymisen olevan varsin selväpiirteistä ja alueelliselta rakenteeltaan suhteellisen vakiintunutta. Jo aiemmissa tutkimuksissa havaitut erot alueiden asukasrakenteessa ovat säilyneet ja osin jopa vahvistuneet. Alueiden järjestys sosioekonomisessa hierarkiassa on tämän vuoksi säilynyt pääosin ennallaan.

### **Keskitulo, kantaväestön koulutustaso ja vieraskielisten määrä lisääntyneet koko seudulla – alueiden erot silti kasvaneet**

Tulosten perusteella seudun eriytymiselle on ominaista *kaksi rinnakkaista kehityskulkua*. Yhtäältä kehitys näkyy miltei koko seudulla samansuuntaisena siten, että erityisesti keskitulot, kantaväestön koulutustaso ja vieraskielisten osuus ovat kasvaneet lähes kaikilla pääkaupunkiseudun asuinalueilla vuosina 2002–2012. Yleinen koulutus- ja tulotason nousu ovat siis heijastuneet myönteisesti koko seudulle. Samoin maahanmuuton kasvu näkyy vieraskielisten määrän ja osuuden nousuna miltei koko seudulla.

Samanaikaisesti alueiden väliset erot ovat kuitenkin kasvaneet, sillä *muutoksen tahti* on poikennut merkittävästi alueittain. Esimerkiksi keskitulot ja kantaväestön koulutustaso eli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus ovat kohentuneet eniten niillä alueilla, jotka olivat jo lähtötasoltaan seudun keskitasoa tai korkeä. Myös matalimman tulo- ja koulutustason alueilla muutos on ollut positiivista, mutta niin pientä, että alueet ovat jääneet kehitystahdissa jälkeen. Korkeimman läh-

tötason omanneet alueet ovat siis kasvattaneet etumatkaansa alemman lähtötason omanneisiin alueisiin nähden.

Vieraskielisen väestön ja vieraskielisten lasten osuuksissa on havaittavissa samankaltainen kehitystrendi, jossa nopein kasvu on kohdistunut korkean lähtötason alueille. Kymmenessä vuodessa korkeimmat alueittaiset vieraskielisten osuudet ovat nousseet seudulla 10–15 prosentin tienoilta 20–30 prosenttiin, ja vieraskielisten lasten osuuksissa 15–20 prosentin tuntumasta peräti 30–40 prosenttiin.

## **Työttömyys seuraa koko alueella taloussuhdanteita**

Työttömyyden tasossa samankaltaista yhtäjaksoista kaikilla alueilla samansuuntaisena näyttäytyvää kehitystä ei ole havaittavissa. Työttömyys on vaihdellut kaikilla seudun alueilla taloussuhdanteiden mukana. Huomattavaa kuitenkin on, että alueelliset erot ovat säilyneet selkeinä myös talouden nousukausilla. Korkeimman työttömyystason alueilla 25–64-vuotiaiden työttömyysaste on pysytellyt 10 prosentin yläpuolella koko tarkastelujaksomme ajan. Alhaisimman työttömyystason alueilla työttömyys säilyy koko ajan alle neljässä prosentissa. Yleisesti ottaen, alueiden väliset erot ovat siis pysyneet suhteellisen suurina ja vakiintuneina.

## **Ilman perusasteen jälkeistä koulutusta jääneiden määrä vähentynyt koko seudulla**

Vain perusasteen tutkinnon suorittaneen kantaväestön osuus on tarkastelemistamme muuttujista ainoa, jolla alueelliset erot ovat selvästi kaventuneet. Matalasti koulutettujen osuudet ovat vähentyneet pääkaupunkiseudulla kautta linjan ja vähentyminen on ollut selkeintä suurella osalla niistä alueista, joilla ilman jatkokoulutusta jääneen kantaväestön osuus oli alun perin korkein. Tämä on seurausta väestön yleisestä koulutustason noususta, sillä nuoremmat ikäluokat ovat edeltäviä ikäluokkia koulutetumpia.

Osaltaan kehitykseen on vaikuttanut myös se, että alueilla joilla väestön koulutustaso oli lähtökohtaisesti korkea, vain perusasteen tutkinnon suorittaneiden osuus oli vuonna 2002 niin matala, ettei nopea väheneminen enää ylipäättään ollut mahdollista. Erojen kaventumisesta huolimatta alueelliset erot vain perusasteen tutkinnon suorittaneen 25–64-vuotiaan kantaväestön osuuksissa ovatkin edelleen hyvin selkeitä vaihdellen kolmesta 38 prosenttiin.

## **Matalat keskitulo ja koulutustaso sekä korkeat työttömyysaste ja vieraskielisten osuus paikantuvat pitkälti samoille alueille**

Alueiden erot ovat siis selväpiirteisiä ja osittain voimistuneita. Erot myös paikantuvat varsin samalla tavoin kaikilla tarkastelemillamme ulottuvuuksilla (tulotaso, kantaväestön koulutustaso, työttömyysaste ja vieraskielisten osuus) sekä yksittäisissä muuttujakohtaisissa tarkasteluissa että erilaisissa kaikkien ulottuvuuksien yhteistarkasteluissa. Erityisesti matalat keskitulot, kantaväestön alempi koulutustaso, korkea työttömyysaste ja korkeimmat vieraskielisten osuudet paikantuvat pitkäl-

ti samoille alueille.

Myös alueellista huono-osaisuuden riskiä tarkemmin kuvaavat tarkastelumme osoittavat erojen paikantuvan samalla tavoin. Esimerkiksi toimeentulotukea saavien sekä lastensuojeluasiakkuuksien keskimääräiset osuudet ovat huomattavasti muuta kaupunkia suurempia niillä alueilla, jotka sijoittuvat aluetarkasteluissamme matalan tai matalahkon sosioekonomisen statuksen luokkiin. Lisäksi myös nuorisotyöttömyydessä ja nuorisopudokkuusriskissä havaittavat alueelliset erot ovat suuria ja samansuuntaisia. Nykyinen eriytymiskehitys on siis tuottanut eroja, jotka näkyvät huono-osaisuuden riskien alueellisena kasautumisena pääkaupunkiseudulla.

## **Sijainti ja asutokannan rakenne vaikuttavat alueiden välisiin eroihin**

Tuloksemme osoittavat, että asutokannan rakenne (ARA-vuokra-asuntojen ja kerrostaloasuntojen osuus), sijaintikunta ja etäisyys Helsingin keskustasta selittävät noin kaksi kolmasosaa pääkaupunkiseudun asuinalueiden sosioekonomisen ja etnisen rakenteen alueellisesta vaihtelusta. Mitä korkeampi ARA-vuokra-asuntojen ja kerrostaloasuntojen osuus on ja mitä kauempana Helsingin keskustasta alue sijaitsee, sitä matalampi on myös tyypillisesti alueen sosioekonominen status. Kuntien välisessä vertailussa Espoo on kuitenkin Helsinkiä ja Vantaata korkeamman sosioekonomisen statuksen alue.

Alueelliset sosiaaliset erot näyttävät tässä mielessä betoniin valetuilta. Koska sijainti ja asutokannan rakenne muuttuvat suhteellisen hitaasti, ovat myös alueiden sosioekonomisessa statuksessa havaittavat muutokset hitaita. Yksittäisillä alueilla muutos voi olla nopeampaa, etenkin jos olemassa olevaa asutokantaa on hyvin vähän. Rakentamismahdollisuudet kuitenkin vaihtelevat alueittain alueen houkuttelevuuden sekä jo tehtyjen rakennusratkaisujen mukaan. Lisäksi uusien asuntojen tai kokonaan uusien asuinalueiden rakentaminen voi vaikuttaa vanhojen alueiden suhteelliseen asemaan ja houkuttelevuuteen joko piristävästi tai asemaa heikentävästi.

## **Huono-osaisuus keskittyy pääkaupunkiseudulla**

Raportin tulosten perusteella on ilmeistä, että vaikka varsinaisessa huono-osaisuuden kierteessä olevia alueita ei pääkaupunkiseudulla olekaan, on asuinalueiden välisten absoluuttisten erojen kasvu tosiasia. Asuinalueiden sosioekonominen ja etninen eriytyminen näkyy pääkaupunkiseudulla suhteellisen selkeänä ja voimistuneena. Alueelliset erot myös paikantuvat useilla mittareilla hyvin samalla tavoin. Sosioekonomiset indikaattorit osoittavat aiempaa voimakkaampaa huono-osaisuuden alueellista keskittymistä.